

Miwoknm ya maam

Migengenm

Miwɔknm ya maam

Les histoires d'enseignement

(en langue migengenm)

Auteurs : participants d'un atelier d'écrivains

Illustrations : “The Art of Reading” CD,
SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)
3ème trimestre 2014
© SIL Togo et ATADEC (Gando)

Ligangaal ya tienm

1. Busubu ya nuunm nin bu'diεkm.
2. Liyεl ya bondm.
3. Busubu ya gεm nin bu'borm.
4. Milukm nin mikpem.
5. Kí nuun tigbont nin iñmi.
6. Miñεlm.

Uñmind yé unil
wà teh igangaan
ki kuɔreh nε.
U ye wɔ ñ gε
ligangaal la, u
tì ñ kɔ kumuɔku
ni nε kí nuun
busubu bùa mɔn
ki kpε ligangaal.
U tì laa' la, nε
wɔ ñ kpere bù,
kí diεke bù nε kí
liebe kí kun. Kutaaku faa' la, wɔ ñ liebe kí tì liike bù
yé bugεkaabu bii bua yé.

Uñmind ña yiendeh ki gaanh isiin fənmfənm ki kpeh gangaan, kime iba te ki yé isisuɔn nε, a gε' yì la, ña n̄ le a'ba. Wa pòreh ki gaanh subu ke subu mɔ ki teh gangaal. U ñmɔbe ugaanh isiin yà ya bol nε. Yin si : cecəjəcilke, bukpənbu nin linabuul.

Tɔ, u dieke' busubu nì faa' u baa' bu'saan ki laa' bù yé bugəkaabu la, nε wɔ n̄ kun kí luon kí pére u'yel kí ble, kí kpére kuñɔnku nnɔ. Kutaaku tí faa' la, nε wɔ n̄ taa u'yel kí bure busubu nnɔ ya gem. U joh la, wa n̄ ji ka n̄ ñu. U tì li ge kí gbɔbe busubu nnɔ nε kí yaan kí ji kí ñu. Miborm mɔ te nnɔ nε. U li fre kí minde la, u tì n̄ bore nba bo nε kí yaan kí ji kí ñu. Ikpekpere nnɔ mɔ ya tingi si : wa n̄ gɔ nin pii, ka n̄ ji jiɛm.

U tì bore' ki gben' la, nε wɔ n̄ tuke ijenjen nnɔ kí kun. U tì baa' u'den la, nε wɔ n̄ taa liyel là ñmε kí baan lisaarl bo, kí fin lidɔjenl kí caan, nε kí luke kí cube. Kí luke liliel mɔ. U luke' ki cube' ki tì gben' la, nε wɔ n̄ ble yè yè n̄ kuore. Iì tì kuore' la, nε wɔ n̄ sɔsɔre kí dènde i'benku ni, kí cère ligengəñuɔl ya benku ni n̄ li pie nin lijel ya benku ni. Nε kí taa likpieryel kí kpe i'puol bó, kí

cère lijel n̄ li ñilke nin liñuol. U kpen' igangaan ki gben' n̄i n̄o. Bi yih nen ne igengækpbé.

U tì tien' nen ke ki gben' la, ne wɔ n̄ nuun tigbont tunan : tipεpiengbont tule nin tipiεbɔngbont mɔ tule. Kí nuun ufuɔnatule ya gbɔnku bii kiwenk kà ya gbɔnku kpieke, kí wuon kí diere kù ipenpenjenjen pile. I'fɔkin n̄ li kpε ten kinɔgbiek ya fɔkn. U diere' ki gben' la, ne wɔ n̄ cucube i'ke ya fɔnkin bó ikele ke ile. Bi yih yεn ne igengeyik.

U taan' tu ya bont ke ki gben' la, ne wɔ n̄ wuon tigbont nn̄o nin igengeyik nn̄o kutajuɔku. Kí tɔke bà li tore wɔ wɔ n̄ ñele nn̄o ku ya tajuɔku ke ŋɔ bi'mɔ n̄ kpere kuñɔnku nn̄o ten wɔn ŋɔ nì faa' la, be n̄ ji n̄ ñele.

Nì faa' bi baa' la, ne wɔ n̄ londe tigbont nn̄o kí ble. Ne be n̄ taa ijmiijenjen inan kí gbin ki bòle yì kí kpaan gangaal ke gangaal ya ñɔbu ikele ke ile. Bi yih nen ne igengelaan. Gangaal ke gangaal li teke kupepiengbɔnku ukele uba ne, kupiεbɔngbɔnku mɔ ukeltɔ. U li taa' kugbɔnku kí piin ligangaal ya ñɔbu bó, ne kí taa' ugengelaan kí plin kí paan kugbɔnku nn̄o bo, ne kí n̄i

mituɔm nin miyɛnfuom, ne nè ñ jo kí tì sɛbin kugbɔnku nnɔ. Ne wɔ ñ sikre kí tien ukeltɔ mɔ nnɔ.

U tien' nnɔ ki gben' la, ne wɔ ñ gbɔbe kugbɔnku nnɔ kí pibin ugengelaan nnɔ bo, kí taa upenpure kí pure kí càare, ki taa linaŋmijel kí tuun, kí fùore, kí taa ligengeyikl mɔ kí tuun kí ñekin u gbɔbe' kugbɔnku kùa nnɔ bo; ne kí tí ñ pure ukeltɔ mɔ kí tí ñ tuun linaŋmijel nnɔ kí càare kí tí ñ plin ligengeyikl kí ñekin. U li teteh nnɔ ne kí tì linde kí bon.

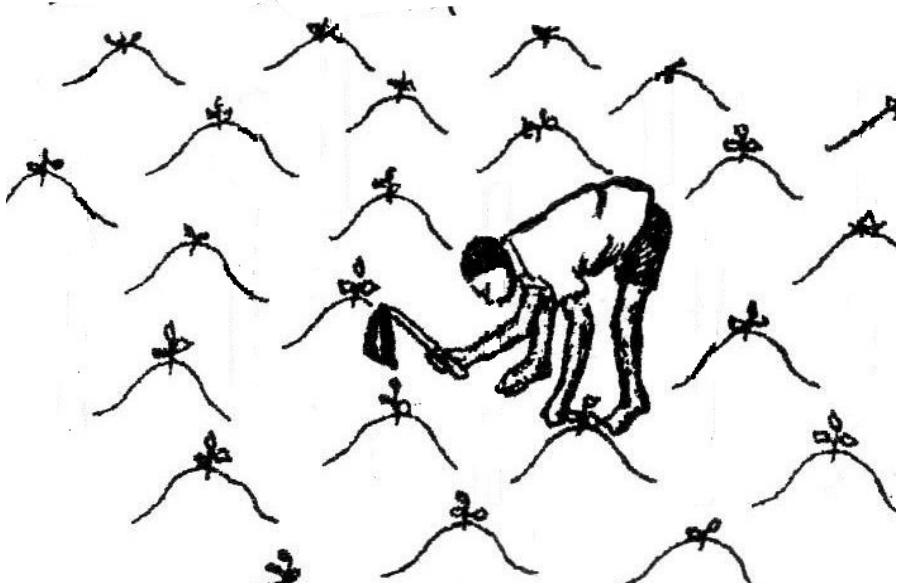
Bi ñieh igengengangaan nnɔ ne.

LAMBONI André Gnanlé

Usu ya kom

A yíe á ko usu la, a li kpiɛ kí bonde tibont tà si:

1. Kí nuun likuul nin iyel nin kuyigbiɛku nin puoko.
2. Gende kitink kà mɔn.
3. Á cie a yíe á ko nà saan nnɔ.
4. Inujun ya num.

Libinl là Duure yíe wɔ n̄ ko usu mɔnmɔnm nn̄, u jon' kidaak ne ki dε' likuul nin kuyigbiεku nin puoko nin liyεl. U là luon' ki pere' puoko nin liyεl ne ki tuore' kí tere' u'yigbiεku ki ble'.

Kutaaku faa' ne Duure bure' ki tinmɔnmɔnk ya nuunm. U tì laa' nà saan mɔn ki kpe ma nn̄, wa taande' Duure liebe' ní ne ki taa' u'yigbiεku nin u'puoko nin u'yεl ki liebe' u'sutem nn̄ bó. Duure là cie' iwien ile ne ki gben' usu nn̄. U là taa' liwentunl ne ki ge' ifetul yà se len nn̄, ne ki kpikré tisubri ki gben'. Duure ya po Denbién ne là tore' wɔ bi fiɛn' usu nn̄ ki se'.

Duure là laa' usu nn̄o bie' ki sɔngeh ma nn̄o u cin' u'kom nɛ. Duure kon' ki gben' ma nn̄o nɛ ki nuun inujun ki bule'. Kutaaku faa' nɛ Duure tɔke' u'po Denbien ki ye : upii, a li pukn nni nɛ tí paan usu.

Duure taa' puoko ki gaanh tifer nɛ u'po Denbien yuunh ki tì blinh usu nn̄o ni. Tifer là yɛbre' ma nn̄o nɛ Duure pukn' u'po bi paan' ki gben'. U ya yo nɛ u cin' inusindɔ ya gem, ki yieké ki caakeh.

Duure là teh nn̄o nɛ ki tì caan' ki gben' usu nn̄o. Inupieb ñeh uyo wà nn̄o, nɛ Duure cin' ki lebeh yè inusindɔ. Wien ke wien Duure lì se usu ni nɛ ki ɲmɔbe ki tì gben'. Kumucku paan' ma nn̄o Denbien pukn' u'ce nɛ bi kule' usu nn̄o. Usu bɔle', kumucku liebe' ki tien' nɛ Denbien nin u'ce tí kule' ki lere' usu nn̄o, nɛ u tuke' ceen.

Duure likeh inubi tì mɔnde' uyo wà nn̄o, nɛ u puoke' binacenfenb nɛ bi gbin' usu nn̄o keke ki subn'. Nen saan nɛ Duure ji joh ki subreh inuun nn̄o bi jinh ki yieke' ki kuɔreh ki lənh ilike ki daanh bi yíe nà.

Kumuɔku tí liebe' ki tien' nta usu nnɔ ni. Dənbien tí pukn' u'ce, ne bi tuɔre' ki kule' wu mɔnmɔnm, ne inujun bon' mɔnmɔnm. Nì tien' ijmaale ile ne Duure pɔn' kunucieku ki kobé inujun nnɔ ki blé kunucieku nnɔ ni. Nən saan ne Duure kɔn' ki ŋebe' ki tonde' inusindɔ yà sien' nnɔ ki tuɔre' ki kɔle' u'nucieku ŋɔ tiwənt la kɔ kí ŋmɔn inujun nnɔ.

Duure joh teŋaaku ke teŋaaku nin tajuɔku ke tajuɔku ne ki gɔndeh u'nucieku u'yem sɔnge uyo ke.

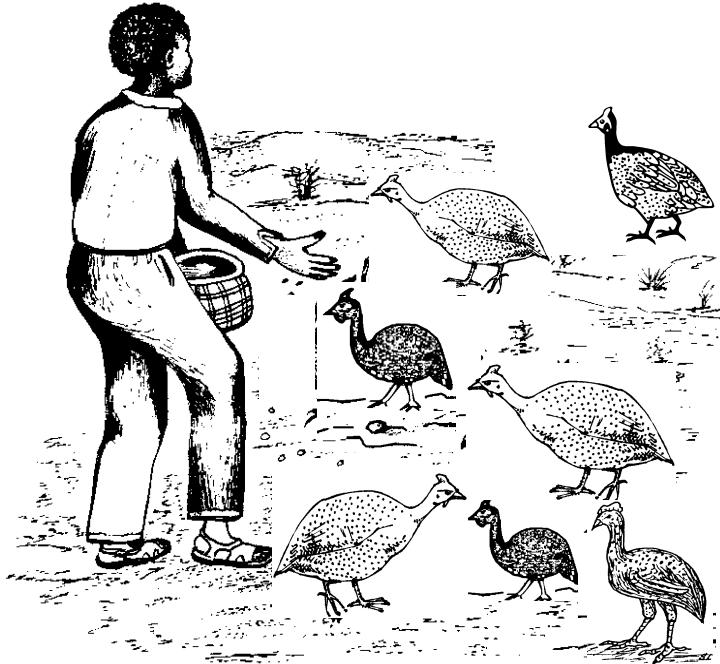
GNOIRE Mèdjokbo

Ukpendie

Á yíe a die ikpaan la, a li ŋmɔbe tibont tà sɔ:

1. A li ŋmɔbe kukuokpenkpenku.
2. Ukuoñɔ.
3. Ikpenjen.
4. Miñuum.
5. Tijier.
6. Ukpenñɔke.

Lenbɔn là wule' u'den ya kuoñc ikpenjen bolm mita ne. Ikpenjen nnɔ pure' la, mukpenbumu nnɔ ke kpuokeh ne. Ama Lenbɔn ya kɔnkuɔnlie Nbɔnmɛ wɔn den mukpenbumu là yεbe paa ki teh prpr ka kpuokeh. Nen saan ne Lenbɔn jon'. Nbɔnmɛ den, ki tì niire' wɔ ki ye: n'jɔ sin teh mila ŋɔ a ya kpenbumu ŋa kpuokeh? Ne Nbɔnmɛ jiin' wɔ ki ye: n'mɔ là cin' ma ŋɔ ka bɛn nnɔ, n'mɔ yaamu là kpuokeh ne.

Ne ki tɔke' wɔ ki ye a yé á die ikpaan la, a li nuun ukuoñc ne, kí li ŋmɔbe kukuokpenkpenku. Nì yé a'den

kokol ke kokol ḥja te la, a li nuun ukuoje mɔ ne. Ukuoñc nno tì duo' la, ne á de ikpenjen tɛn piik nin iŋjun. Kí baare ikuojen nno, kí taa ikpenjen nno kí wule ukuoñc nno.

Á li sèkndeh ikpenjen nno miñunm ne. Kidaak kiba ni la, uwien uba. Ikpenjen nno li pure i'wien pile nin uba ya daali ne. Mukpenbumu nno pure' lidaal là la, mua n̄ ñe nen daali. Wienle ya daali ne mù li ñe nin mu'naa. Mù ñen' la, ne á ḥjerjere kukuokpenkpenku nno mɔnmɔn, kí jiin mù kí kuɔn len. Kí tien miñunm likuosenl ni.

Ne kí ton ikuoji kí wiɛ mù. Kí jo kí tì piin likuotuul. Uwien ni la, á jo kí tì pìire likuotuul nno kí lá wiɛ mù. Kí liebe kí piin. Kutajuɔku la, á tí n̄ jo kí tì pìire kí lá wiɛ mù. A li le mukpenbumu nno kpienh tontom ne, ki ñmɔbe mituɔm. A li teh nno ne daan ke daan.

Mukpenbumu nno tì baa' tɛn iŋmaale ita la, á ji n̄ cɔke mù ikpaan ya ñɔke. ḥɔ ikpenwien là cuo mù. Lenbɔn cii' nno ma nno, u'mɔ kun' ki tì tien' bi wuɔn' wɔ ma bo cuu ne. Iŋmaale iŋjun ya sesieke ki laa' Lenbɔn mɔ ji yé ukpendaan ne.

SENBOGO Josephine

I muu ya kom

A yie á ko imu la, a li taa tibont tà so:

1. Puoko nin liyel.
2. Likuul nin kuyigbiɛku.
3. Licɔncɔkl nin kitenbulk nin imuubuo.

Mikom.

A yie á ko imu la, a li tien ma si: A li kpié kí luon ki pere a'puoko nin a yel ne. Ne kí jo kí ge kusiiku a ye á ko nà saan nnɔ. A tì gɛ' ki gben' la, ne á daan nè ní kuore. Nì tì kuore' la, á ji ní jo kí tì se. A se' ki gben' la, ne á ji ní taa a'kuul nin a'yigbiɛku kí jo kí tì cùbin.

A cubin' ki gben' la, ne á buo itengben, kí taa licɔncɔkl
kí jo kí cɔke.

A tì cɔke' ki gben' la, ne á ji n̄ taa kitenbulk kí li yireh
imuubuo ki buuh. A bule' la, ne á guure iñuuñuu nin
inuɔn la ji imuu nnɔ.

Imuu tì pen' ki gben' kumuɔku tien' la, ne á taa
a'yigbiɛku kí jo kí tì kule. A kule' ki gben' ne kumuɔnku
liebé ki tien' ki laa' miñunm te i'ni la, a ji li ɔebe
kumuɔku nnɔ cuun cuun ne. Imuu tì maa' la, á tí n̄ jo kí tì
guure inuɔn la ji mimuupuɔm. A tì laa' inuɔn ɔa ji
baareh la, á li bən kí teh imuu nnɔ tere' ɔɔ, nuɔn ɔa ji
li fre kí ji yì.

A tì laa' imuu nnɔ mɔnde' la, á li bən ki teh ì ben' ní nnɔ.
Nen saan ne a ji n̄ jo kí ce. Bi ceh imuu la, bi luoh ilolol
ne ki taakeh ki blinh bùol liba. A tì cen' ki gben' la, ne á
tuke kí taan, kí gu, kí tuke mimuubim kí kun, kí tì kuore
ubɔnbɔn ni.

Bi koh imuu nnɔ ne.

KOMBATE Kossi

Ikpɔbr yà kom

À yié á ko ikpɔbr la, a li tien ma si:

1. A li nuun kokobùol nε.
2. A li taa likuul nε.
3. Kí taa kuyigbièku.
4. Kí taa puoko.
5. Kí taa ikpɔbrbuo.

Kɔlaan ye wɔ ñ ko ikpɔbr nε. U tien' ma sɔ: U nuun kokobùol nε. U tì gben' nε ki taa' puoko ki jon' ki tì ge'

kusiiku. Kusiiku nnɔ tì kuore' ne u jon' ki tì se'. U tì se' ki gben' ne ki taa' kuyigbiɛku ki jon' ki cie' imɔjun. U cie' ki gben' ne ki fiɛn' tifent ki bible' ifiengbaan ki tì gben', ne ki se' yè. U taa nii' ne u taa' likuul ki tì kon'. U tì kon' ki gben' ne ki taa' licɔncɔkl ki cɔcɔke' ibùon. Ne ki taa' ikpɔbrbuo ilele ki kpiendeh ibùon nnɔ ni, ne ki taah u'taal ki subndeh.

Kɔlaan ya kpɔbr tì kpaan' mikulm ma nnɔ ne u kule' ki gben'. Ikpɔbr nnɔ tì baa' piik nin wien ɔjun ne u kuore' yè angere. Ne ki kon' kikpeke' yè. Ikpɔbr nnɔ là tien' paa. Kɔlaan nin u'po Tɛnjomɛ ya yɛnm sɔnge' ceen.

Ikpɔbr nnɔ tì ben' ki kpaan' miŋmiɛrm ma nnɔ ne Kɔlaan nin u'po cin' ki ɔmiereh. Bi là ɔmiere' uŋmaaŋmen ne ki yaan ki gben' ikpɔbr nnɔ bukpaabu ni. Ikpɔbr nnɔ la' gbe Kɔlaan den uluol ne cibu.

Kɔlaan là puoke' ne bi gun' ikpɔbr nnɔ. U là laa' bijɛb pile nin uba ne. Bipilb mɔ bilole. U là cɛnde' be fanga ule ne. Bi là ɔmɔn' tinɔnt ki tì gbɛle' ne.

NOUMEH Yabinani

Ubɔnbuɔn ya mem

1. A nuun ifenkuk ita ne nin li yεl.
2. Tikotutent.
3. Timuɔr.
4. Miñuum.

Lanbɔn ye wɔ n̄ me ubɔnbuɔn la, u taah ifenkuk ite ne kí bile yè jeje. Ne kí nuun likekl kí cere kí kpaan lè. Ne kí bikin kí liike ikεle ke kpε-εε? Ne kí taa liyel kí cier kubùoku ku'ñcoñuɔke n̄ li kpε kininkpendunk.

Ne upien mɔ a'nuɔ ya fɔkn. Ki taa liyel kí jo kí gbii tikuotutent kí lá kuore kí gbien kù. Kí jo kí lun miñuum kí lá kuore kí gbien kù kí taa lienbenl kí kukure miñuum nnɔ n̄ tuore kí kɔ.

U gben' la, wɔ́ n̄ jo kí ce mipisiem kí là père. Titent nnɔ́ ti wuore' la, ne wɔ́ n̄ nunuke mipisiem nnɔ́ kí cokn kubùoku nnɔ́ saan. Ne ki yire mipisiem nnɔ́ kí pere, kí bɔ́bɔ́re titent nnɔ́ ki paan mipisiem nnɔ́ bo. Kí liebe kí yire mipisiem nnɔ́ kí paan titent nnɔ́ ya paaki. Ne kí li taanh ki yii mipisiem ki paakeh, ki lebreh.

U tì cuo' ki dere' ki laa' ti muɔre cii' la, ne wɔ́ n̄ binbinde itenbin ita yè n̄ li gbenge ki kpe ten likpintontuol. Ufɔ́kn mɔ́ n̄ li kpe lidunl. Ne kí yuure kí tuɔ́n ifenku nnɔ́ bo. Ne kí taa miñum kí sekn u'nuɔ́, kí duduuke kí tebn nè n̄ cuo li fenkul. U li luluke mubuomu ne kí cère mù n̄ li ñɔ́, upien n̄ li kpe ten lisenl ya ñuɔ́n nin li'pien. Ne kí taa miñunm ki sekn unuɔ́ kí tuɔ́re kí duduuke benku ni.

Ne kí liebe kí gbii tikuotutent kí kuore kubùoku nnɔ́ ni kí tí lun miñunm kí kuore. U ji li teh nnɔ́ ne idaan ke. U ye wɔ́ n̄ ñuɔ́n la, u ji li bindeh itenbin ne yè n̄ li fɔ́fɔ́ke ki kpe u'nuɔ́ ya fɔ́kn.

Ne u taah yè ki paakeh ibɔ́nbɔ́sen ya ñɔ́gben bo, ki ñiikeh ki kaandeh. Kí sekn u'nuɔ́ miñum ne kí duduuke tingi bó nè n̄ yekin. Ne kí taa u'nuɔ́ ile kí sekn miñum

kí luobe kí fin paaki. U li teh nn̄o ne ki k̄eh ki lindeh idaan ke.

U tì baa' tantaanbùol la, ikele yà li taan nn̄o u li kpie kí me nen bó ne. U men' ukèle uba ki gben' la, wɔ́ n̄ ñi nen bó kí fin paaki. Ne kí me ukeleto. U men' ni'mo bó ki gben' la, ne wɔ́ n̄ ji n̄ fin nà bó sien' nn̄o. Nen ne cèreh nì taakeh.

U li memeh nn̄o ne ike ita nn̄o ke. Libonl tì li sien' siik ni ne. U li konde utenbinjenjen uba ne u'fɔkn̄ n̄ li kpε u'nɔgbiēk, ki gbenge waamu, ne wɔ́ n̄ taa kí biin libonl nn̄o ki sekn miñuunm. Kí gubn tingi bó kí duduuke kí yekin kí daan nè n̄ kuore. U meh nn̄o ne ki gobindeh.

U men' nì baa' u'ñaabu la, ne wɔ́ n̄ bère kí ji n̄ li meh ki gobindeh. Nì tì wɔbn̄ ki kpaan' wɔ́ n̄ lire iñɔgben la, ne wɔ́ n̄ kɔ benku ni kí me ibɔnbɔguon itaan ita nn̄o ya sesieke kí fin yè n̄ li kpε u don' ki sere' i'bo la, u'nuo n̄ ñe ubɔnbuɔn ya ñɔbu bó. U li sere yen bo ne kí ji n̄ me ibɔnbɔñɔgben ne kí tien i'tingi bó ibɔnbɔmiɛn ile. Bi ye be n̄ pin ubɔnbuɔn la, bi taah umɔpien ki tungeh yen ni ne.

LAMBONI Daniel

Kuduku ya pinm

Tibont tà li toreh unil wɔ́ n̊ pin kuduku.

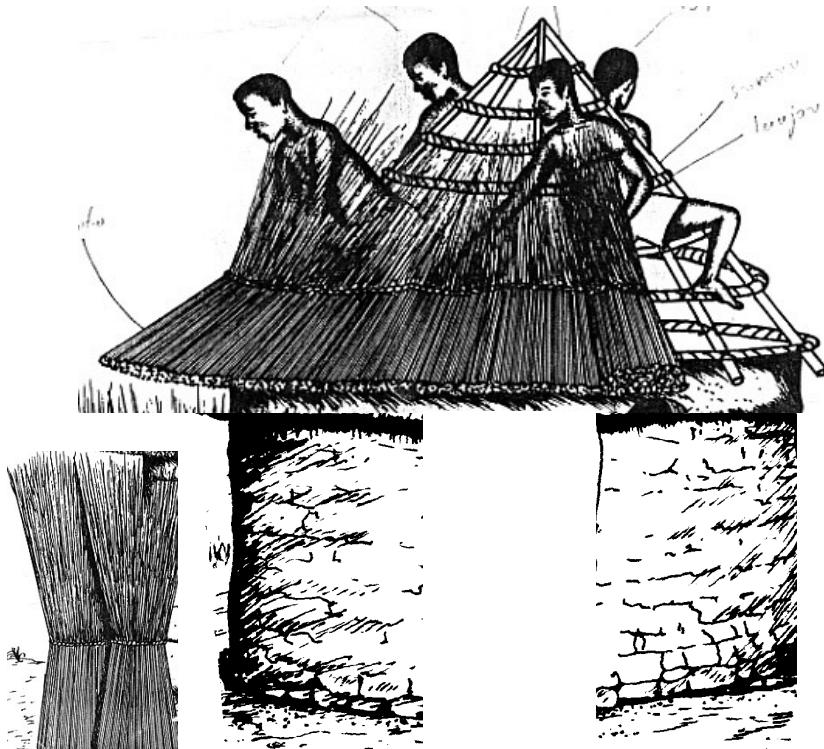
1. Puoko nin kugɔrku .
2. Timuɔr nin ikek.
3. Tigur nin titɔnt.
4. Jàantelke nin iduyɔke.
5. Kicɔbk nin ipien.

Unil li tien ma bo nin tiwənt tuu ki tì pin' kuduku ŋɔ́ kí li gɔ́h len. Kí yaan á cin' nno a li dɛ puoko nin kugɔrku nɛ, kí luon tù tù n̊ li ŋme penpen.

Nen saan nɛ a ji n̊ fii kí bure timuɔr ya cem nin iduyɔkdɔ ya gem nin ugurcen nin utɔntɔre. A cen' timuɔr ki ge' iduyɔkdɔ ki tì gben' uyo wà la, nɛ á jebe tigur, kí cin umɔlole. A lole' timuɔr ki gben' la, nɛ á piɛn ipien. A piɛn' ki gben' la, nɛ à joh kí tì kule ikek kí lá cokn. Kime a ceh iji uyo wà la, a yieke ki fundeh ikek yà a li taa kí pin a'den nɛ. A tien' nen ke ki gben' la, nɛ à luke kubuok kuduku nno ya siik ni kí caan jaantelke.

Nen' ya puol bó nɛ à li tuore kí liike titɔnt nno kí taan tù bùol liba kuduku nno ni. Kí nuun tinuñir tà bi li taa kí

plin jaantelke bo ŋɔ́ kí dele iduyɔ́kđo. Kí wuon titɔ́nt.
Nen saan ne a li nuun idɔ́pende ile kí pɛn kuduku nnɔ́
bo ki taa midɔ́yerm miba kí caan kuduku ni kí tiebe.
A tien' nen ke ki gben' la, á ji n̄ duo ki taa tinuñir nnɔ́
ki cebn jàantelke nnɔ́ bo, kí li taah iduyɔ́ke nnɔ́ ki
koldeh jaantelke nnɔ́, ki taah titɔ́nt ki luoh ki taakeh yì.

A yɔ́kre' ki gben' la, ne á gbaan' binib be n̄ baa kí pukn
ŋɛ́ á pin a'duku. Kimɛ unil uba ŋaa n̄ fré kí pin kuduku.
Kí yaan be n̄ pin nnɔ́ bi li tien icek ile ne. Biba li duo

kuduku nno ya paaki ne bitob ñ li se tingi ni ki tendeh imɔlol.

Bi li cin nen saan ne, kuduku nno ya pinm nin ki cɔbk.
Bi taah kɛn ne ki kuɔndeh imɔpiɛbe ki tì luoh benku ni iduyɔke.

Bi tì pin' ki tonndeh uyo wà la, ne bi'ke ñ jiire kí sien wà li ŋmɔkre timɔjur kí lole udupinjo nno. Ne wɔ ñ tɔtuɔre tù kí taa titɔnt kí lole ne kí jire. Bi ke ñ subn bi'taan kuduku nno bo. Nen saan ne uba ñ taa' kibiek kí kpɛkpɛ kí tuɔre kí kpaan ikaakaan. Ne uciɛn ñ de be fala.

BAFASSI Oubon

Tikpaar ya kom ya gber

Unil ye wɔ ñ ko tikpaar la, u kpɛ wɔ ñ li ŋmɔbe tibont tà so:

1. Kitink kà mɔn.
2. Kí li ŋmɔbe ukpaal ya wɛnt, tun si: puoko nin kuyigbiɛku nin likuul nin liyɛl.
3. Kí li ŋmɔbe tibonbulkaar nno ke ya buor.
4. Kí tuɔre bukpaabu.

5. Kí ko.	7. Kí kule.
6. Kí bule.	8. Kí taan a'jier.

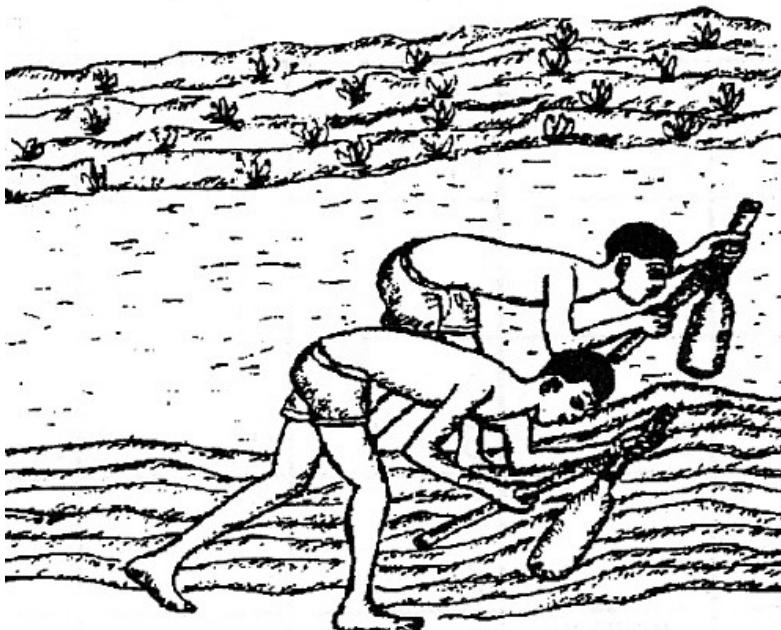
Lenbime yé ukpaal ne, ki kɔ Nañend, Benen ya tinfenm ni. U yé unil wà ya gbən saake ki cən' ukɔnkuɔnlieb kε ne. Wa freh ki kaah den uyo kε, kime wa yíe konm ní cuo wɔ. Nen si u saakreh ubgenent u'kpaar ya tuon ni.

U tì ní juɔ kí nuun u li ko nà saan ne kí yaan tikpaar ya yo ní baa. Kime u koh tikpaar tì yεbe ma nnɔ wa yíe niba ní lá pɔre wɔ u'kpaar ya kom ni.

U yé unil wà fiinh ki likeh tibont kε ma nnɔ u tì ní nuun ilike ne kí jo kidaak kí tì dε u'kpaar ya went kε. Tun si: puoko nin kuyigbiɛku nin likuul nin liyel nin tibont buor tà kε pɔre' wɔ nnɔ, ne kí lá tuɔre kí sien u'duku ni kí li gu utaa ya baam. Kime wa yé ukpaal wà ya yεnm sɔnge utaa ní nii ɔɔ wɔ ní biɛ kí li te ni'ke saan ki ɔɔh maamaa ki miɛh u ya tɔb tibont.

Lenbime dε' tibont nnɔ ki gben' la, wa gu taa ya baam kí yaan wɔ ní jo ukpaabó. U tì pɔk kí bure lifejepenl ne u'kpaabu bó ki tì gaanh kusiiku, kí tuɔre ki cɔreh ki sɔldeh isiin ya ñiel. Ne ki gu ní kuore' la, wɔ ní se.

Nin nən ke ŋɔ, wa ŋendeh gbən. U tì n̄ pɔk kí liebe kí taa uyigbieku ne kí buɔn imɔjun ya ciem. U cie' ki gben' la, ne bipiib n̄ fiɛn kí sɛ. Ne wɔ n̄ taa u'yel nin u'puoko kí kɔ kí yikre isijjun yà ke kpɛ iyikrke nno.

Nen ke gèbre' la, utaa ya baam ne taandeh kí le Lenbime buke' u'kuul ŋɔ ki bure' u'kpaabó litenmónl ya kom. U koh mile bo ne? U tì n̄ ge tifembunt ne ti cube, ne kí bobore ibuɔn ibuɔn. U gben' la, ne wɔ n̄ cin kí li bənh ki blinh. U tì gben' la, ne wɔ n̄ bire a baa' ki laa' la, nì dɔ ne ki móñ ki naan bi kpɛle' iluobe ne ì kon'.

Lənbime kon' ki gben' la, wa gu utaa n̄ baa kí paan
u'tenm bo kí yaan, wɔn nin u'puob nin u'bumu buuh ne
tontonm ki kpièleh utaa la nii kí paan mi'bo ki m̄e utaa
paan' la tiwənbr li lokre bi bule' nà nnɔ.

Tibont nnɔ pən' ki cekre' kumuɔku tien' wamu la,
Lənbime ña gu ku n̄ cuo tijier kí yaan. U pɔk ki tì n̄ taa
u'yigbiɛku ne nin u'den yaab be n̄ paan kí kule tibont
nnɔ mɔnɔmɔnɔm ñɔ muɔku la cuo tù.

Lənbime sɔn' tun ke ki gben' la, u gu u'jier ya benm ne,
kí le u te len ne ki taakeh tù. U cen' ki gben' la, ne wɔ n̄
gu kí cuɔn u'bɔnbuɔn ni. Wa tɔnge u'jier ya kuɔrm. U tì
n̄ sien tù ne wɔn nin uden yaab jinh ki ñuh ki te
uyɛnŋmaa nin liwiel ni.

N'SELME Nənkiyuɔ Josaphat

Linagènl ya lom

1. Puoko wà li gε inagenmuɔn.
2. Inagenmuɔncaanke nin iloke.
3. Umu kí findé inagenmuɔn.
4. I luke' kubuoku kí caan.
5. Milom.
6. Micerm linagènl.
7. Midenm le n̄ kuore.
8. Mikuɔrm.

Lidaal liba Cənnaare fii' ki taa' u'puoko ki bure' wɔ n̄ tì gε inagenmuɔn gangaal ya baaku bó. U tì baa' ma nnɔ u jon' kusunsuku kuba ya bùol ne ki don'. Cənnaare don' kusunsuku nnɔ bo ma nnɔ u gε' inagenmuɔncaanke iniin ne, ki tuɔre' ki kpɛkpere' yì. Ne ki liebe' ki gε' imuɔnloke, ne ki jiire' ki kpere' imɔ ki taan' ki ble' ne ki jon' kunabaaku kuba ya bùol kí nuun titɔnt ki lá lole' ki kun'.

U là tì baa' iden ne ki taa' inagenmuɔn nnɔ ki blé ki jon' ki nuun' timuɔr ki lá paan' i'bo, ne ki taa' umu ki se'. Umu nnɔ teke' ki tì gben' ne u cère' ì duɔn' ki sɔnge'.

Uya yo ne cennaare taa' puoko ki luke' tibor tunan ne ki taa' inagenmuoncaanke iniin nno ki caan' bùoku ke bùoku ni iléle' ki tì gben' ne ki paabe' titent ki subn' ki tuore' ki concokn'.

Cennaare caan' inagendocaanke ki gben' ma nno ne ki ji cinde' milom. U taa' unagenmuon la' u li taa litaal ne kí te kí ñmikre wù mɔnmɔnm ne kí lɔ udɔcaanke nno, ne kí ji ñ lebe itɔ kí jon. U li teh nno ne kí li ñmɔñmɔbe kí tì gben linagenl nno. Ne kí nuun titɔnt kí tenten idɔ caanke ya juun bó.

Cennaare tì gben' la, ne wɔ ñ ñebe' lè ki nuun' udɔ yà gbenge, ne kí taa' linagenl nno ya yul bó kí paan kí ge kí cere kí kpaan lè ñɔ a piin' la, fɛm la li te tingi bó. U tì sɔn' nen ke ki gben' la, ne wɔ ñ taa linagenl nno kí ble kí taa iten yà kpieke kí ñekn li'bo ñɔ li la pole.

Cenaare lon' kí gben' u'nagenl la, u tì ñ taa lè kí sien sengbaal ne be ñ pɔk kí dɛ. Kime Cennaare loh inagen yà nno ì mɔn ne paa. Udu nno ni ya nib ke dɛ' u ya nagen ne ki piin' bi'den ya nañuon ñɔ tiwɛnt la fre kí kɔ kí saa tibont iden ni.

M'BOMA Emmanuel Djiedjè

Lidumel

Duure yé Uñenljé ne ki kɔ Nakper ya du ni.

A ye á mε kuduku la, a cieke tibont tà sɔ:

1. Liyɛl.
2. Likuul.
3. Miñunm.
4. Titent.

Bi mɛh tidur njmaal le ni ne kí lε bi gben' ikpetuon.

Uwien uba ne n'baa Duure yin' te ki tɔke' te ki ye tí

paabe nà saan mɔn kí yekn kí gbii titent tù n̄ li yebe. Nε ti taa' ikuun ki paabe', ki taa' iyel ki gbin'. Nε u tɔke' t'inaambε ki ye be n̄ lun miñuum kí wule titent nnɔ bo.

Nε saan ne bi fii' ki taa' ticincir ki bure' Nacuɔre ki tì lun' miñunm ki kunh ní. N'naa Dənbien là gbiere' ki lu' ne u'cinciiku lu' ki kpiere' poin. Nε u ye Uwien kuore' nni. Nε bà sien' nnɔ tuke' bi'yaam ki kpen'. Nε ti fii' ki taa' ikuun ki buun' titent nnɔ ki cokn'. Nε saan ne ti'baa Duure udumel fii' ki ye be n̄ taa ikuun kí li bɔreh ki cokndeh ki lindeh.

Nε ki tɔke' bitɔb mɔ ki ye be n̄ li kondeh iten yì n̄ li gbenge ki blinh. Nε bi fii' ki ble' litenpuul mɔmɔm ki gben'. Nε saan ne ti'baa Duure udumel fii' ki bɛle' ki tuɔreh ki blinh titent nnɔ ki gɔbreh ki lindeh. U tì gben' ne ki ŋuɔn' iten ile ki yaan ki fuore' waamu.

Duure liebe' ki taa' puoko ki dien' bunañɔbu. Nì tien' tikur tita ne Duure tí fii' ki ye be n̄ buun titent wɔ n̄ ŋuɔn kí lere. Bi ŋuɔn' ki gben' ne u tɔke' binib bà baa' ki pukn' wɔ nnɔ ki ye uwien n̄ pukn be.

Nì faa' ne Duure tøke' u'puob ki ye bi la sunde kí ye u
ŋmɔbe lituonl. Ne n'naa Dënbién fii' ki tì mië' kucinciiku
ki baa', ne wɔn nin u'yɔnd Uwiensina bure' Nacuɔré bó.

Nen saan ne Duure ya kɔnkɔnlieb lun' miñunm ki baa'
ki lá tore' Duure ya puob. Kime Duure ɳa yé nil wà bre
ma nnɔ, unil ke yíe u'gber ne.

Nì tien' iwien ita ne Duure men' ki faa' u'duku. Ne u'po
Dënbién pɔk ki bɔnlin' kuduk nnɔ. U là puoke' u ya
piitɔb ne ki ɳaan' be itintiinkokon nin misaan kpɔm bi
bɔlin' kuduku nnɔ. Duure dε' midaam mà móñ bi yih
mè fen nnɔ ne ki de' bipiib nnɔ.

Duure ya po Dënbién là si kuduku nnɔ. Bi là tì gben'
ma nnɔ Duure ya po Dënbién yíe wɔ ní kɔ kuduku nnɔ
ma nnɔ ne Duure tøke' wɔ ki ye wɔ ní tien icecien kí de
idencen yaab kí yaan.

Ne saan ne Dënbién tien' ki tole' bi'ke mukensenmu ni.
Nì faa' ne wà ke tuke' u'kensenk ki ciɛn' ní ki lá faare'
Duure ya po Dënbién ki ye wɔn nin fala. Uwien ní pukn
wɔ.

N'SERMA D. André

Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N° 33 / MATDCL / août 2014
B.P. 57, Kara - Togo

Prix : 200 F CFA